

Ako vníma materinský jazyk slovenská mládež v Maďarsku a na Slovensku? (Etnolingvistická reflexia)

MÁRIA HOMIŠINOVÁ

Spoločenskovedný ústav CSaPV Slovenskej akadémie vied, Karpatská 5, SK-040-01 Košice,
Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, ul. 17. novembra 1, SK-080-01 Prešov
E-mail: homisin@saske.sk

(Received: 8 September 2015; accepted: 12 November 2015)

Abstract: The intention of this paper is to present the empirical research results of the Slovak youth lingual-communication behaviour in Slovakia and Hungary, whereas this research work was performed in both countries in the year 2010. Expressions of a spoken form of the Slovak language were investigated in surroundings which are typical for the application of the written language as a form of a social contact in school: with friends, peers, and in the family. The referential framework of this paper consists of three levels of analysis: 1. the analysis of communication skills in Slovak and Hungarian; 2. the analysis of the evaluation of life values; 3. the correlation of these parameters: language communication skills versus the perception of ethnic values (mother tongue).

Keywords: communication, knowledge of languages, the Slovak language, the Hungarian language, generation context, ethnolinguistic aspect

1. Úvod

V komplexne (interdisciplinárne) pojatom výskume zameranom na socioetnickú a jazykovú situáciu slovenskej mládeže žijúcej na Slovensku a v Maďarsku, sme sa zamerali na skúmanie jazykovo-komunikačného správania v sociologickom, sociolingvistickom, etnokultúrnom a sociálnopsychologickom kontexte.

Sociálnopsychologický kontext výskumu zahrňoval aj problematiku životných hodnôt, ktoré možno považovať za centrum integrujúce osobnosť človeka (ALLPORT 1927). Dôležité je uvedomiť si, že internalizácia prevládajúcich hodnôt sociálneho prostredia jednotlivcom je proces sprevádzajúci jeho celoživotný psychosociálny vývin (VÝROST 2011). Vo vzťahu k téme, ktorej sa budeme venovať, je dôležité, že hodnoty sú významným stavebným kameňom (etnickej) identity človeka (HUTNIK 1992). Osobitne to platí v prípade, že jednotlivec je členom nejakej minority. Treba si uvedomiť (MOSCOVICI 1979), že prakticky každý človek opakovane zažije v priebehu svojho života skúsenosť (situáciu) príslušnosti k nejakej podobe minority (rasovej, etnickej, náboženskej, rodovej, názorovej a pod.)

V predchádzajúcom čísle tohto časopisu sme prezentovali výskumné zistenia predmetného výskumu týkajúce sa stavu bilingvizmu (znalosť slovenského a maďarského jazyka) a medzigeneračnej jazykovej komunikácie členov oboch jazy-

kových skupín, t. j. slovenskej mládeže v Maďarsku a na Slovensku (HOMIŠINOVÁ 2015). Uvedený príspevok je jeho bezprostredným pokračovaním. Tentoraz sme skúmali súvislosti stavu bilingvizmu slovenskej mládeže v kontexte posudzovania životných hodnôt (vrátane materinského jazyka). Inak povedané, kým v prvom článku nás zaujímal vplyv znalosti jazykov (slovenského aj maďarského) na ich medzi-generačné používanie, teraz nás zaujíma vplyv znalosti jazykov na posudzovanie významu materinského jazyka ako etnickej hodnoty. Získame tak celistvejší obraz o tom, akú úlohu zohráva bilingvizmus slovenskej mládeže v oboch krajinách ako faktor každodennej komunikácie aj ako faktor integrácie osobnosti človeka.

V príspevku budeme analyzovať výsledky dvoch ukazovateľov získané prostredníctvom časti aplikovaného dotazníka, nazvaného Škála jazykovej znalosti a Škála hodnôt. Konkrétne pôjde o ukazovateľ znalosti jazykových podôb slovenčiny a komunikačnej znalosti maďarčiny a ukazovateľ postavenia materinského jazyka v hodnotovej hierarchii mladých ľudí. Naším primárnym zámerom je poukázať na súvislosti vzájomného pôsobenia oboch vybraných ukazovateľov.

2. Popis metodiky a vzťahový rámec analýzy

Z celého radu výsledkov, na rôznych úrovniach analýz, prinášame zaujímavú informáciu o tom, ako komunikačná znalosť slovenského jazyka slovenskej mládeže súvisí s ich posúdením materinského (slovenského) jazyka ako hodnoty v hierarchii životných hodnôt. Výsledky sa týkajú jazykových skupín: 1. slovenskej mládeže žijúcej v národnostne zmiešanej (slovensko-maďarskej) oblasti južného Slovenska (SS; N = 100 respondentov); 2. slovensky hovoriacej mládeže¹ žijúcej prevažne na juhu Maďarska (SM; N = 100 respondentov).

V kontexte skúmania jazykových procesov slovenskej minority žijúcej prevažne v južných oblastiach Maďarska (Dolná zem) zopakujeme, že jej jazykový vývin, vzhľadom na ich špecifický vývoj a etnické charakteristiky (DIVIČANOVÁ 1999), sa uberal od monolingvizmu k nevyváženému bilingvizmu s výraznou dominanciou jazykovej komunikácie v maďarskom jazyku a slabnúcim používaním materinského jazyka v rodinnom prostredí (DIVIČANOVÁ 2002, DIVIČANOVÁ 2004; ŽILÁKOVÁ 2002, ŽILÁKOVÁ 2004; HOMIŠINOVÁ 2003, 2006, 2008a, 2011a, 2011b; UHRINOVÁ 2004, 2008, 2011).

V kontexte skúmania preferencie hodnôt u slovensky hovoriacej mládeže je potrebné zdôrazniť, že vzhľadom na špecifiká slovenskej menšiny žijúcej v Maďarsku a celkové hodnotenie uvedenej minority ako minority so slabým národnostným povedomím (DIVIČANOVÁ 1999, 2002; HOMIŠINOVÁ 2003, 2006; UHRINOVÁ 2004, 2011) sme predpokladali nevýrazné zastúpenie materinského jazyka v hierarchii ponúknutých životných hodnôt.

V súlade so stanovenými cieľmi výskumného projektu, účelom použitej metodiky bolo skúmanie jazykovo-komunikačnej znalosti účastníkov výskumu (ovládanie majoritného a minoritného jazyka, t. j. slovenčiny a maďarčiny u slovenskej

¹ Zachovajúc podmienky výberu výskumnej vzorky (pozri HOMIŠINOVÁ 2011a).

mládeže v oboch krajinách, avšak v opačnom garde) a posúdenie životných hodnôt (v rámci nich aj postavenie materinského jazyka).

Uvedené ukazovatele (empirické premenné) sme tak mohli skúmať samostatne, ale aj vo vzájomných súvislostiach.

Referenčný rámec článku obsahuje tri roviny analýz, ktoré interpretujeme z pohľadu oboch jazykových skupín: 1. analýza komunikačnej znalosti majoritného a minoritného jazyka² (hodnotenie na osobnej úrovni, t. j. za seba); 2. analýza desiatich životných hodnôt; 3. vzájomné súvislosti ukazovateľov: komunikačná znalosť jazykov vs. vnímanie materinského jazyka ako hodnoty.

2.1. Ukazovateľ jazykovej znalosti

Podstatou ukazovateľa jazykovej znalosti bolo vlastné vyjadrenie resp. priznanie účastníkov výskumu k ovládaniu vybraných podôb slovenského jazyka a maďarského jazyka (komunikačný jazyk majority v Maďarsku a minority na Slovensku). Hoci sme vo výskume sledovali fungovanie spisovnej slovenčiny predovšetkým ako jej hovorenej podoby, v uvedenom ukazovateli sme z dôvodu jasnejšieho vymedzenia jazykových podôb špecifikovali spisovný slovenský jazyk a hovorovú podobu slovenčiny, ktorých chápanie sme bližšie označili. V prípade maďarského jazyka sme predpokladali, že obidve jazykové skupiny, ako kontaktné skupiny s maďarským etnikom, disponujú istou mierou komunikačnej znalosti maďarčiny. Ukazovateľ jazykového správania v uvedenom kontexte poukazoval (s istými obmedzeniami) aj na stav bilingvizmu vybraných jazykových skupín.

Otázka aplikovaná v metodike výskumu sledovala aj priznanie miery ovládania jazykov. Išlo o schopnosť rozprávať v spisovnom slovenskom jazyku (jazyk akým sa hovorí v TV, rozhlase), hovorovej slovenčine (bežný jazyk komunikácie), slovenskom nárečí, maďarskom jazyku. Respondenti na sedembodovej posudzovacej (ratingovej) škále hodnotili mieru svojej znalosti, resp. svoju komunikačnú schopnosť v slovenskom a maďarskom jazyku.

Znenie otázky bolo nasledovné:

Čo si myslíte, do akej miery Vy osobne ovládate uvedený jazyk?

1	2	3	4	5	6	7
vôbec nerozprávam			priemerne rozprávam			veľmi dobre rozprávam

V uvedenom príspevku sa zameriame na všetky tri podoby slovenského jazyka a tiež maďarského jazyka v zmysle ich posudzovania respondentmi ako komunikačného prostriedku.

² V prípade slovenskej mládeže v Maďarsku išlo o slovenský jazyk, v prípade slovenskej mládeže na Slovensku išlo o maďarský jazyk ako jazyk maďarskej minority spolu žijúcej na národnostne zmiešanom území Slovenska.

2.2. Ukazovateľ hodnôt

Účelom metodiky bolo aj posúdenie postavenia materinského jazyka a národnostnej príslušnosti v hodnotovej hierarchii respondentov. Preto bolo potrebné ponúknuť zoznam hodnôt, v ktorom boli zahrnuté aj spomínané položky.

Uskutočnil sa výber 10 hodnôt (a–j), ktoré tematicky tvorili 3 oblasti hodnôt:

1. personálne hodnoty: vzdelanie, zdravie, rodina, zamestnanie, majetok, viero-
rovyznanie;

2. etnické hodnoty: materinský jazyk, národnostná príslušnosť;

3. sociálne hodnoty: sloboda, demokracia.³

Na vyjadrenie miery uprednostňovania prezentovanej hodnoty respondentmi bola použitá 7-bodová posudzovacia (ratingová) škála.

Vyznačte prosím, akú dôležitosť (význam) pripisujete nasledujúcim hodnotám:

f) materinský jazyk

1	2	3	4	5	6	7
vôbec žiadny			priemerný			veľmi veľký

V uvedenom príspevku sa zameriame na materinský jazyk v zmysle jeho posudzovania respondentmi ako etnickej hodnoty.

3. Výsledky

Výsledky realizovaných analýz budeme interpretovať v zmysle skôr uvedeného referenčného rámca zachovajúc spomínané tri línie analýzy.

3.1. Komunikačná znalosť jazykov

V avizovanom článku „Ako hovorí slovenská mládež v Maďarsku a na Slovensku?“ sme sa venovali podrobnejším analýzám týkajúcim sa stavu bilingvizmu u výberových skupín výskumu a zisťovali sme mieru komunikačnej znalosti (frekvenčná analýza, analýza rozptylu, poradová korelácia). Na tomto mieste, z dôvodu ľahšej orientácie v texte a lepšej porovnateľnosti súvzťažných analýz dvoch skúmaných ukazovateľov, predstavíme výsledky v kategorizovanej podobe. Spomínanú sedembodovú škálu skúmanej premennej sme zoskupili do 3 kategórií odpovedí, ktoré signalizovali:

1 – podpriemernú (slabú až žiadnu) komunikačnú znalosť príslušnej jazykovej podoby (zlúčenie negatívnych bodov 1, 2, 3);

2 – priemernú (uspokojivú) mieru komunikačnej znalosti (stredný bod 4);

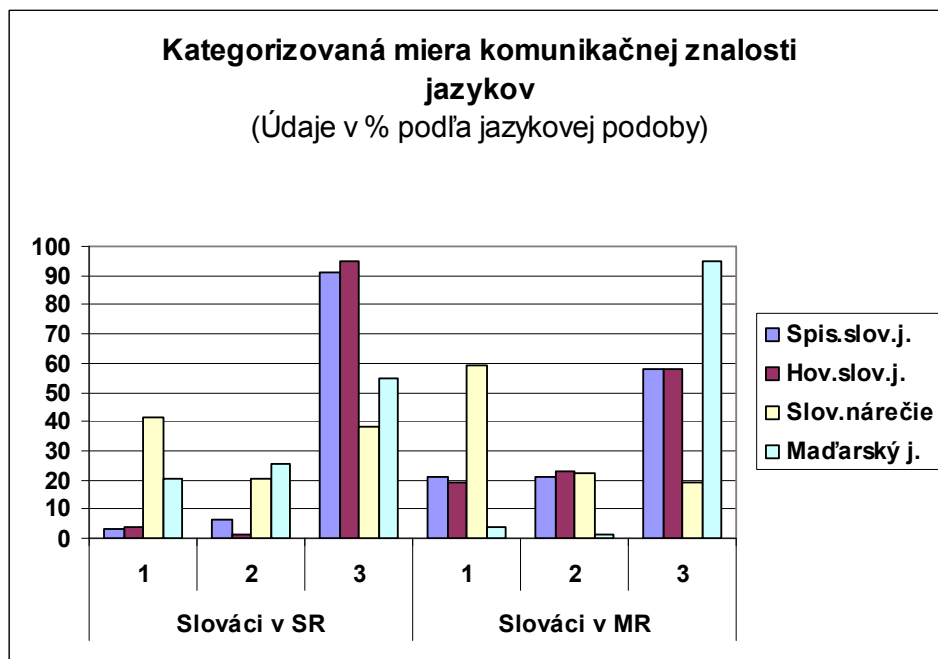
3 – nadpriemernú (dobrú až veľmi dobrú) mieru komunikačnej znalosti (zlúčenie pozitívnych bodov 5, 6, 7).

³ Uvedený článok sa nezaobrá vnútornou štruktúrou škály hodnôt a zistením ich vnútornej konzistencie ani zoskupením hodnôt do jednotlivých oblastí a ich porovnaním (pozri VÝROST 2011).

Týmto spôsobom sme vytvorili tri podskupiny respondentov⁴ v každej výberovej skupine, ktoré reprezentovali príslušnú mieru komunikačnej znalosti jazykových podôb slovenského jazyka a maďarského jazyka.

Z takto realizovaných analýz vyplynuli výsledky, ktoré ilustratívne predstavujeme prostredníctvom grafu č. 1.

Graf č. 1

Legenda:

- 1 – podpriemerná (slabá až žiadna) komunikácia;
- 2 – priemerná (uspokojivá) miera komunikácie;
- 3 – nadpriemerná (dobrá až veľmi dobrá) komunikácia.

Aj z tohto pohľadu analýz je na prvý pohľad zrejmé, že miera komunikačnej znalosti jednotlivých jazykových podôb sa medzi slovenskou mládežou na Slovensku a v Maďarsku navzájom diferencuje. Rozdiely medzi skupinami v hodnotení komunikačnej znalosti skúmaných jazykov sú štatisticky významné, pričom najväčšie rozdiely produkuje maďarský jazyk ($p \leq 0,000$; $\chi^2 = 44,1$) a dve podoby slovenského jazyka: spisovná slovenčina ($p \leq 0,000$; $\chi^2 = 28,74$) a hovorová slovenčina ($p \leq 0,000$; $\chi^2 = 38,47$). Komunikácia v slovenskom nárečí vykazuje síce menšie diferencie medzi skupinami Slovákov, avšak rovnako štatisticky významné ($p \leq 0,01$; $\chi^2 = 9,66$).

⁴ Takáto kategorizácia odpovedí (nepriamo aj respondentov) bola vytvorená účelovo, výlučne len pre potreby výskumných analýz. Uvedomujeme si, že meranie komunikačnej znalosti je zložitejší problém a nesporne presahuje tri nami vytvorené kategórie.

Pri pohľade na výsledky vidíme zaujímavú skutočnosť, keď obidve skupiny sa celkovo zhodli vo vyjadrení „dobrej až veľmi dobrej“ komunikačnej znalosti spisovnej aj hovorovej slovenčiny, hoci percentuálne v odlišnej miere. Kým u SS to bola takmer celá výskumná vzorka (SS₉₉: 90,9% a 95%), u SM sa za takúto mieru komunikácie v obidvoch spomínaných podobách slovenského jazyka zhodne vyjadrila viac ako polovica respondentov (SM₁₀₀: 58%). Čo sa týka komunikačnej znalosti maďarského jazyka zaznamenávame percentuálne výsledky v opačnom garde (SS₉₉ = 54,5%; SM₁₀₀ = 95%).

Z tohto aspektu analýz sa teda u SM a SS potvrdil tzv. „krížový efekt“ používania slovenského a maďarského jazyka, a to pri zachovaní miery komunikačnej znalosti (dobrá až veľmi dobrá znalosť) a zachovaní takmer identického počtu zastúpenia respondentov, ktorí znalosť jazykov posudzovali. Inak povedané, kým SM preferujú v komunikácii maďarský jazyk pred slovenským jazykom,⁵ naopak, SS preferujú slovenský jazyk pred maďarským jazykom.

Z pohľadu nášho výskumného cieľa je podstatné, že obidve skupiny zhodne, v nadpolovičnej väčšine, potvrdili aj znalosť minoritného/majoritného jazyka ako sekundárneho jazyka (v prípade SM slovenský jazyk, v prípade SS maďarský jazyk). V prípade SM ide zrejme o úsilie zachovať slovenský materinský jazyk, v prípade SS ide pravdepodobne o dôsledok dlhodobého spolužitia s maďarskou minoritou na Slovensku.

V ďalších analýzach nás bude zaujímať, či komunikačná znalosť hovorovej slovenčiny nejako súvisí s posúdením materinského jazyka ako etnickej hodnoty. Skôr však venujeme pozornosť výsledkom posúdenia životných hodnôt.

3.2. Posúdenie životných hodnôt

Jednoduchú orientáciu v získaných výsledkoch poskytuje preferencia jednotlivých hodnôt v obidvoch skupinách. Táto informácia tvorí obsah nasledovnej tabuľky:

Tab. č. 1: Preferencia hodnôt slovenskej mládeže v Maďarsku a na Slovensku

Hodnoty/slovenská mládež v Maďarsku	Priemer	Poradie	Hodnoty/slovenská mládež na Slovensku	Priemer	Poradie
a) zamestnanie	5,64	6.–7.	a) zamestnanie	6,35	4.
b) sloboda	6,01	3.	b) sloboda	6,36	3.
c) vzdelanie	5,88	5.	c) vzdelanie	6,34	5.
d) zdravie	6,55	2.	d) zdravie	6,89	1.
e) demokracia	5,64	6.–7.	e) demokracia	5,78	6.
f) materinský jazyk	5,99	4.	f) materinský jazyk	5,39	7.
g) rodina	6,66	1.	g) rodina	6,79	2.
h) národnosť	5,09	8.	h) národnosť	4,17	9.
i) majetok	4,85	9.	i) majetok	5,03	8.
j) náboženstvo	3,69	10.	j) náboženstvo	3,45	10.

⁵ Opätovne sa u nich potvrdila dominancia maďarského jazyka ako primárneho komunikačného jazyka a sekundárna pozícia slovenského jazyka.

Z tabuľky je zrejmé, že respondenti oboch skupín za najdôležitejšie hodnoty (z uvedených) považujú zhodne rodinu, zdravie a slobodu. Ich poradie je však na prvých dvoch miestach zamenené, u SM dominuje rodina a u SS zdravie.

Ak porovnáme poradie 10 singulárnych (jednotlivých) hodnôt, zistíme, že rozdiely produkuje najmä umiestnenie dvoch hodnôt (rozdiel poradí väčší ako dve poradové miesta):

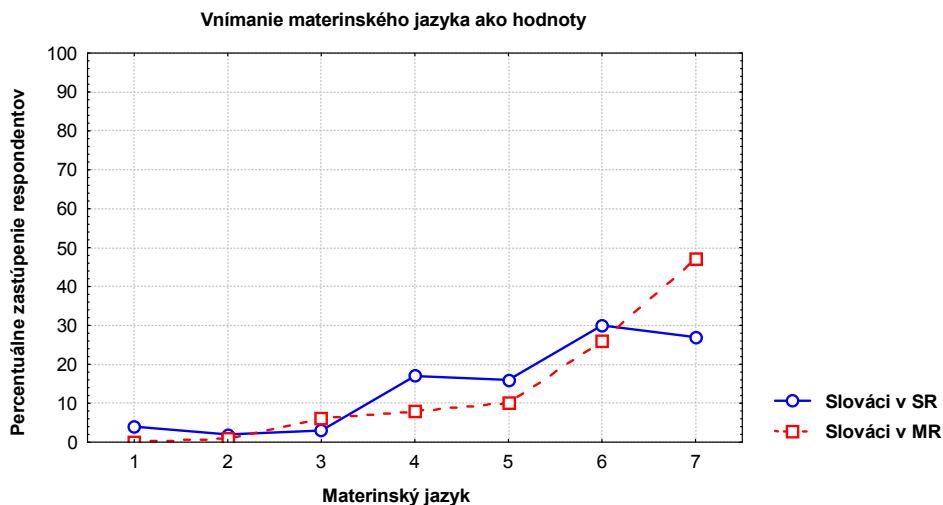
– „Materinský jazyk“, ktorý sa v hodnotovej hierarchii slovenskej mládeže v Maďarsku umiestnil na 4. mieste, kým v druhej skupine je na 7. pozícii;

– „Zamestnanie“, ktoré sa v hodnotovej hierarchii slovenskej mládeže v Maďarsku umiestnilo na 6.–7. mieste. kým u slovenskej mládeže je na Slovensku na 4. mieste.

Čo sa týka „Národnosti“ u slovenskej mládeže v Maďarsku sa ako etnická hodnota umiestnila na 8. mieste, kým u slovenskej mládeže na Slovensku až na 9. mieste. Z toho je zrejmé, že „Materinský jazyk“ aj „Národnosť“ ako etnické hodnoty sú v poskytnutej hierarchii hodnôt mladou generáciou v Maďarsku viac preferované. Zrejme to vyplýva z ich minoritného postavenia a uvedomenia si ich dôležitosti a významu (zvlášť to platí pre postavenie materinského jazyka).

Detailnejšiu informáciu posudzovania materinského jazyka ako hodnoty poskytuje frekvenčná analýza, ktorej výsledky prinášame prostredníctvom grafu č. 2.

Graf č. 2

Graf naznačuje rozdiely vo vnímaní materinského jazyka ako hodnoty z pohľadu jednotlivých skupín, ktoré sú celkovo štatisticky významné (SS₉₉; SM₉₈; $p \leq 0,016$; $\chi^2 = 15,64$).⁶

Na sedembodovej posudzovacej škále hodnotili respondenti z Maďarska materinský jazyk ako veľmi dôležitú hodnotu (bod 7) vo výraznejšom počte (takmer

⁶ Vzhľadom na počet respondentov v oboch skupinách (takmer 100 respondentov) údaje v % sú zhodné s počtom odpovedajúcich (N).

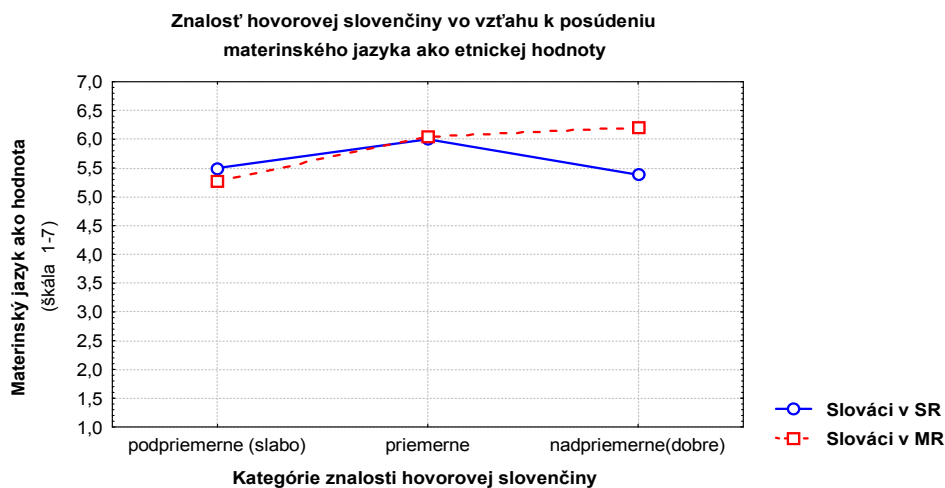
polovica z nich oproti neceljej tretine respondentov zo Slovenska). Pomer respondentov pri sčítaní dvoch najvyššie postavených bodov na škále (6 a 7) naznačuje prevahu slovenskej mládeže z Maďarska (tri štvrtiny respondentov) pri posudzovaní významu slovenského materinského jazyka ako hodnoty oproti slovenskej mládeži na Slovensku (viac ako polovica: 58%).

Celkovo môžeme konštatovať, že aj detailnejšia analýza potvrdila vyššiu preferenciu materinského jazyka u SM.

3.3. Vplyv komunikačnej znalosti hovorovej slovenčiny na posúdenie materinského jazyka ako hodnoty

V ďalšej časti uvádzame najskôr výsledky analýzy rozptylu (ANOVA), kde ako nezávislé premenné (antecedent) vystupujú jazykové skupiny respondentov (slovenská mládež v Maďarsku a na Slovensku) a 3 vytvorené kategórie miery znalosti hovorovej slovenčiny 1 – slabá až žiadna komunikácia, 2 – uspokojivá miera komunikácie, 3 – dobrá až veľmi dobrá komunikácia, ako závislá premenná (konzekvent) materinský jazyk ako etnická hodnota. Výsledky z hľadiska skúmania strednej hodnoty ($\bar{x}$) ilustruje graf č. 3.

Graf č. 3

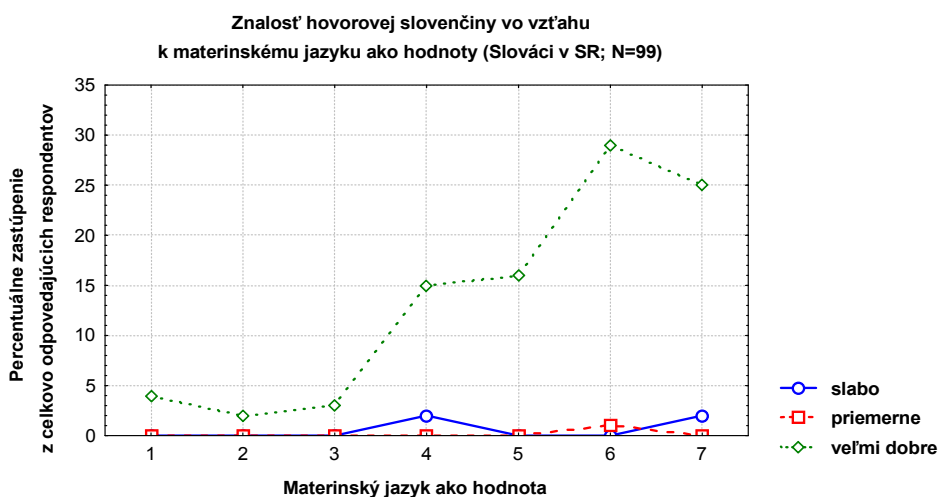

Z tohto pohľadu analýzy sa nepotvrdili významné rozdiely v posudzovaní materinského jazyka ako hodnoty medzi skupinami vo vzťahu ku miere komunikačnej znalosti slovenčiny. Stredné hodnoty ukazovateľa (materinský jazyk ako hodnota) v prípade oboch skupín respondentov, bez ohľadu na mieru znalosti slovenčiny, sa nachádzajú v pozitívnom poli škály (medzi bodmi 5 a 6), čo znamená, že obidve skupiny respondentov, hoci s rozličnou mierou jej znalosti, materinskému jazyku pripisujú značný význam. Mierne rozdiely priemerných hodnôt vnímania materinského jazyka však produkuje skupina SM, ktorí sa vyjadrili, že nadpriemerne ovládajú slovenčinu (stredné hodnoty: SS = 5,38; SM = 6,2). Rozdiely sú však štatisticky nevýznamné.

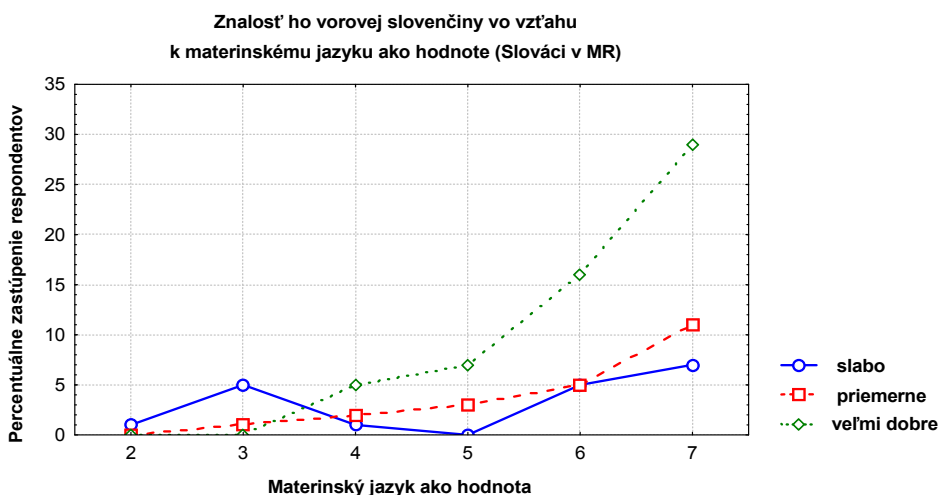

Ak sa však pozrieme na detailnejšiu analýzu predmetných ukazovateľov v rámci hodnotenia jednotlivých skupín (graf č. 4 a 5) na konkrétnej posudzovanej škále MJ ako hodnoty (1–7), zistujeme zreteľné rozdiely u oboch skupín (SM aj SS) hlavne u tých, ktorí sa zaradili do podskupiny dobre až veľmi dobre komunikujúcich v hovorovej slovenčine. Práve tí prisudzujú slovenčine (jej hovorovej podobe) najvyšší význam. A hoci je to (v uvedenej kategórii komunikačnej znalosti slovenčiny) skupina SS, ktorí vo vyššom percentuálnom zastúpení preferovali materinský jazyk ako hodnotu (body 5 + 6 + 7 u SS = 70% u SM = 52%) u SM vidíme zreteľnejšiu tendenciu hodnotiť význam materinského jazyka na najvyššom stupni škály (bod 7: 25% oproti 29%).

Graf č. 4

Graf č. 5

Z uvedených výsledkov môžeme celkovo konštatovať, že na úrovni detailnejších analýz sa u obidvoch skupín slovenskej mládeže (SM, SS) potvrdila súvislosť medzi komunikačnou znalosťou hovorovej podoby slovenského jazyka a posudzovaním ich materinského jazyka ako životnej hodnoty. U obidvoch skupín sa prejavila zreteľná tendencia: dobrá komunikačná znalosť slovenčiny predurčuje vnímať svoj materinský jazyk (slovenský) ako významnú hodnotu.

4. Sumarizácia a záver

V príspevku sme sa sústredili na mieru komunikačnej znalosti bilingválne komunikujúcej slovenskej mládeže žijúcej v Maďarsku a na Slovensku a tiež na posúdenie životných hodnôt vrátane materinského jazyka. Naším cieľom bolo zistenie, či zohráva nejakú úlohu miera komunikačnej znalosti materinského jazyka (v našom prípade slovenčiny) na preferenciu materinského jazyka ako etnickej hodnoty. Opierali sme sa o výsledky empirického výskumu, realizovaného v roku 2010 v radoch slovenskej študujúcej mládeže na stredných a vysokých školách/univerzitách v obidvoch krajinách.

Výsledky sumarizujeme z pohľadu použitého referenčného rámca troch rovín analýz.

Prvá rovina analýz (komunikačná znalosť majoritného/minoritného jazyka):

- obidve skupiny zhodne v nadpolovičnej väčšine potvrdili znalosť minoritného aj majoritného jazyka ako sekundárneho jazyka (v prípade slovenskej mládeže v Maďarsku: slovenský jazyk, v prípade slovenskej mládeže na Slovensku: maďarský jazyk);

- rozdiely v miere komunikačnej znalosti jednotlivých jazykových podôb medzi slovenskou mládežou na Slovensku a v Maďarsku produkuje maďarský jazyk a dve podoby slovenského jazyka: spisovná slovenčina a hovorová slovenčina.

Druhá rovina analýz (posúdenie desiatich životných hodnôt):

- respondenti obidvoch skupín za najdôležitejšie hodnoty (z uvedených) považujú zhodne: rodinu, zdravie a slobodu;

- materinský jazyk sa v hodnotovej hierarchii slovenskej mládeže v Maďarsku celkovo umiestnil na 4. mieste, kým u slovenskej mládeže na Slovensku na 7. pozícii;

- výsledky potvrdili vyššiu preferenciu materinského jazyka ako životnej hodnoty u skupiny slovenskej mládeže v Maďarsku (trojštvrťtinová prevaha oproti viac ako polovici slovenskej mládeže na Slovensku).

Tretia rovina analýz skúmania súvislostí ukazovateľov (komunikačná znalosť jazykov vs vnímanie materinského jazyka ako hodnoty):

- analýza rozptylu v prípade obidvoch skupín respondentov potvrdila umiestnenie strednej hodnoty v pozitívnom poli škály, čo znamená, že obidve skupiny respondentov, hoci s rozličnou mierou jej znalosti, materinskému jazyku pripisujú značný význam;

- detailnejšie analýzy u obidvoch skupín slovenskej mládeže potvrdili súvislosť medzi komunikačnou znalosťou hovorovej podoby slovenského jazyka a po-

sudzovaním ich materinského jazyka ako životnej hodnoty; u oboch skupín sa prejavila zreteľná tendencia: dobrá komunikačná znalosť slovenčiny predurčuje vnímať svoj materinský jazyk (slovenský) ako významnú hodnotu.

Po sumarizácii výsledkov (obidvoch článkov v predošlom a súčasnom čísle tohto časopisu) môžeme na záver konštatovať, že úroveň znalosti materinského jazyka (zvlášť v minoritnom prostredí) je nielen determinujúcim faktorom komunikácie v ňom, ale zároveň aj faktorom upevnenia jeho výraznejšej pozície v hierarchii životných hodnôt. Potvrdilo sa, že zvlášť slovenská mládež v Maďarsku vníma materinský jazyk ako dôležitý hodnotový fenomén vo svojom živote.

Literatúra

- ALLPORT 1927 = ALLPORT G. W. Concepts of Trait and Personality. *Psychological Bulletin* 24 (1927): 284–293.
- DIVIČANOVÁ 1999 = DIVIČANOVÁ Anna: *Jazyk, kultúra, spoločnosť. Etnokultúrne zmeny na jazykových ostrovoch v Maďarsku*. Békešská Čaba – Budapešť, 1999.
- DIVIČANOVÁ 2002 = DIVIČANOVÁ Anna: *Dimenzie národnostného bytia a kultúry*. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2002.
- DIVIČANOVÁ 2004 = DIVIČANOVÁ Anna: Ambivalentné hodnoty slovenského jazyka v Maďarsku v stredo európskom kontexte. In: UHRINOVÁ Alžbeta, ŽILÁKOVÁ Mária (red.) *Slovenčina v menšinovom prostredí*. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2004. 21–31.
- HOMIŠINOVÁ 2003 = HOMIŠINOVÁ Mária: *Slovenská inteligencia v Maďarsku v zrkadle sociologického výskumu. Vybrané výsledky skúmania stavu etnickej identity*. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2003.
- HOMIŠINOVÁ 2006 = HOMIŠINOVÁ Mária: *Etnická rodina Slovákov, Chorvátov a Bulharov žijúcich v Maďarsku v zrkadle sociologického výskumu. Teoretická a empirická komparatívna analýza skúmania etnických procesov slovanských minorít*. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2006.
- HOMIŠINOVÁ 2007 = HOMIŠINOVÁ Mária: Jazykovo-komunikačné správanie pracovníkov / poslancov slovenských menšinových samospráv v Maďarsku. *Sociálne a politické analýzy* 1 (2007): 102–135.
- HOMIŠINOVÁ 2008a = HOMIŠINOVÁ Mária: Jazykovo-komunikačné správanie poslancov slovenských menšinových samospráv v Maďarsku. In: UHRINOVÁ Alžbeta, TÓTH Ján (red.): *Slovenčina v menšinovom prostredí* II. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku 2008. 461–469.
- HOMIŠINOVÁ 2008b = HOMIŠINOVÁ Mária: *Identitás, nyelvhaszárlat, asszimiláció. Etnikai folyamatok a magyarországi kisebbségi családokban*. Budapest: MTA Kisebbségkutató Intézet – Gondolat, 2008.
- HOMIŠINOVÁ 2011a = HOMIŠINOVÁ Mária: Koncept výskumného projektu jazykového správanie slovenskej mládeže v Maďarsku a na Slovensku. *Človek a spoločnosť* 2011/3. <http://www.saske.sk/cas/zoznam-rocnikov/2011/3/5943>.
- HOMIŠINOVÁ 2011b = HOMIŠINOVÁ Mária: Jazyková znalosť a medzigeneračná jazyková komunikácia slovenskej mládeže na Slovensku a v Maďarsku – empirický kontext. *Človek a spoločnosť* 2011/3. <http://www.saske.sk/cas/zoznam-rocnikov/2011/3/5951>.
- HOMIŠINOVÁ 2015 = HOMIŠINOVÁ Mária: Ako hovorí slovenská mládež v Maďarsku a na Slovensku v súčasnosti? *Studia Slavica Hung.* 60 (2015): 141–150.

- HUTNIK 1992 = HUTNIK N. *Ethnic Minority Identity. A Social Psychological Perspective*. Oxford: Clarendon Press, 1992.
- MOSCOVICI 1979 = MOSCOVICI S. *Psychologie des minorités actives*. Paris: PUF, 1979.
- POLIACH 2007 = POLIACH Vladimír: Sto rokov v psychológii hodnôt – autori, témy, publikácie. In: SALBOT Vladimír (red.): *Psychologické pohľady na osobné hodnoty*. Banská Bystrica: UMB, 2007. 2–65.
- UHRINOVÁ 2004 = UHRINOVÁ Alžbeta: *Používanie materinského jazyka v kruhu slovenskej inteligencie v Békešskej Čabe*. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2004.
- UHRINOVÁ 2008 = UHRINOVÁ Alžbeta: Slovenský jazyk v Maďarsku očami používateľov. In: UHRINOVÁ Alžbeta, ŽILÁKOVÁ Mária (red.): *Slovenský jazyk v Maďarsku I–II*. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2008. 92–224.
- UHRINOVÁ 2011 = UHRINOVÁ Alžbeta: *Súčasná slovenská jazyková situácia v Maďarsku*. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, v spolupráci s Výskumným ústavom Slovákov v Maďarsku, 2011.
- VÝROST 2011 = VÝROST Jozef: Materinský jazyk v hierarchii hodnôt mladých ľudí slovenskej národnosti v Maďarsku. *Človek a spoločnosť* 2011/3. <http://www.saske.sk/cas/zoznam-rocnikov/2011/3/5944>.
- ŽILÁKOVÁ 2002 = ŽILÁKOVÁ Mária: Dvojazyčnosť Slovákov v Maďarsku. In: *Bilingvizmus – minulosť, prítomnosť, budúcnosť. Zborník príspevkov z medzinárodného kolokvia o bilingvizme 22.2.2002 FF UK v Bratislave*. Bratislava: AEP, 2002. 69–76.
- ŽILÁKOVÁ 2004 = ŽILÁKOVÁ Mária: *Dynamika jazyka Slovákov v Maďarsku*. Budapešť: ELTE BTK, 2004.